

вченого ступеня кандидата педагогічних наук. Київ: Київський державний лінгвістичний університет. 1995. 25 с.

7. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / за загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ: Ленвіт, 2013. 590 с.

8. Міністерство освіти і науки України. Державний стандарт базової освіти. – URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrayinska-shkola/derzhavnij-standart-bazovoyi-serednoyi-osviti>

9. Міністерство освіти і науки України. Нова українська школа. – URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>

10. Навчальні програми з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов. – URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/programi-inozemni-movi-5-9-12.06.2017.pdf>

11. Ніколаєва С. Ю. Сучасні тенденції формування іншомовної комунікативної компетентності в учнів початкової школи. *Іноземні мови*. 2012. № 1. С. 42-51.

12. Скляренко Н. К. Методика формування іншомовної компетентності в техніці письма. *Іноземні мови*, № 3, 2013. С. 3-18.

13. Скляренко Н. К. Методика формування іншомовної компетентності в техніці письма. *Іноземні мови*. 2012. № 2. С. 13-18.

14. Чумак В. В. Вікова психологія: навч. посіб. Бердянськ: Видавець Ткачук О. В., 2015 192 с.

Shynkarenko A. Purpose and content of formation of English competence in writing technique of secondary education students of general secondary education institutions.

The article deals with the concepts of foreign language competence in writing technique, graphics and spelling sub-skills, the characteristics of competence in writing technique, notes its features and difficulties in formation. The components of this competence are described.

Key words: foreign language teaching, foreign language competence in writing technique, writing, skills, means, exercises.

В. О. Шугурова

Науковий керівник – проф. В. І. Школяренко

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ТЕРМІНУ «КОНЦЕПТ»

У статті розглянуто поняття «концепт» в аспекті когнітивного та лінгвокультурологічного підходів. Запропоновано основні сучасні підходи щодо визначення терміну науковцями.

Ключові слова: концепт, когнітивний підхід, лінгвокультурологія, мовна картина світу, структура.

Постановка проблеми. Концепт – поняття, що відноситься до термінології багатьох сучасних гуманітарних наук: лінгвістики, філософії, культурології, історії тощо. Існує багато дефініцій цього терміну через його стрижневість у дослідженнях мовної картини світу. Натепер помітно особливу зацікавленість наукового світу до проблеми розвитку мовних одиниць в аспекті взаємозв'язку людини, мови і культури. У 90-х роках

XX століття з'являється нова галузь когнітивної лінгвістики – лінгво-концептологія, основним завданням якої є дослідження концептів. Філософія, структурна лінгвістика й культурологія в XX столітті надзвичайно тісно співпрацювали між собою, що дозволило виробити загальні спільні лінгвoseмантичні конструкції, що знаходяться в міждисциплінарному діалоговому просторі. До таких і може бути віднесений термін «концепт».

Мета – дослідити визначення терміна «концепт», з'ясувати його значення в мовній картині світу.

Аналіз актуальних досліджень. Природу концепту у вітчизняній і зарубіжній лінгвістиці досліджували В. фон Гумбольдт, Дж. Лакоф, Ч. Філмор, а також О. Потебня, В. Колесов, О. Кубрякова, Д. Лихачов. Основоположними для вивчення концепту як лінгвокультурологічної категорії є роботи Н. Арутюнова, А. Вежбицької, Ю. Степанова, З. Чанишева, В. Шаховського. Зазначимо, що натеper немає однозначного визначення дефініції «концепт».

Виклад основного матеріалу. Термін «концепт» (concept) виникає в рамках латинської мовної традиції у працях середньовічних філософів. П'єр Абеляр, Іоан Солсберійський, Гільберт Порретанський, Фома Аквінський і Дунс Скот використовували лексему у своїх роботах, пропонуючи особливе розуміння. Найбільшої популярності термін набуває в контексті філософії П. Абеляра, де здійснюється спроба примирення і створення компромісної позиції в суперечці між реалістами й номіналістами. У поглядах філософа концепт постає у вигляді форми (системи) подвійного існування універсалій як у речах, так і в розумі людини.

Варто зазначити, що ще в 50-70-х роках XX століття в лінгвістичних словниках термін «концепт» був відсутній. До цього часу поняття функціонувало в науці як філософська й математична категорія, але з кінця XX століття й дотепер концепт, переживши своєрідний період переосмислення у лінгвокультурологічному категоріальному апараті використовується активно, як і в філософському.

Наразі не існує одного визначення щодо трактування поняття «концепт», адже кожен науковець висуває власні осмислення, і через це створюється велика кількість визначень. Так, М. Алефіренко вважає, що «концепти – це смислові кванти людського буття. Залежно від конкретних умов такого роду смислові кванти здатні перетворюватися в різні

спеціалізовані «гештальти» життя. Концепти характеризують буття у всій повноті, від повсякденного стану до виходу на сенсожиттєві орієнтири. Поняття ж – лише один із модусів концепту (його сторона, іпостась, аспект). До концепту можна піднятися дискурсивно (через міркування) і недискурсивно (через образ, символ, участь у осмисленій діяльності, емоційне переживання)» [1].

Т. Матвєєва подає таке визначення: «концепт – це факт способу життя, суспільної свідомості, теорії, виражень у мовній формі; одиниця людського знання про світ, що стоїть за семантикою мовного знака. Концепт – головний елемент мовної картини світу; концепт – це ментальна одиниця, забезпечена різноманітним набором мовних і немовних засобів» [3, с. 161].

Близьким до лінгвокультурного трактування поняття «концепт» є характеристика як культурної категорії. Так, В. Маслова вважає, що «культурні концепти – це імена абстрактних понять, тому культурна інформація тут прикріплюється до сигніфікату, тобто до понятійного ядра» [2, с. 48].

Ключовими концептами культури є зумовлені нею базові одиниці картини світу, що володіють екзистенціальною значущістю як для окремої мовної особистості, так і для лінгвокультурної спільноти в цілому. До ключових концептів культури відносять такі абстрактні імена, як совість, воля, гріх, закон, свобода, мова, інтелігенція, Батьківщина і т. д.

Існує безліч різноманітних трактувань співвідношення концепту до значення слова, що призводить до розбіжностей серед дослідників. Можемо виділити три різні основні напрями, за якими вивчається ця проблема. Перший напрям представляє Ю. С. Степанов, котрий зазначає, що «концепт – це ніби згусток культури у свідомості людини; те, у вигляді чого культура входить у ментальний світ людини» [4, с. 40].

Ю. С. Степанов вважає, що «концепт – явище такого ж порядку, що й поняття... У науковій мові ці два слова також іноді виступають як синоніми, одне замість іншого». Науковець підкреслює їх чітку відмінність. Він пише, що концепт і поняття – терміни різних наук, але поняття вживається в логіці й філософії, а концепт – термін у математичній логіці й останнім часом закріпився також у науці про культуру [4, с. 40].

Другий напрям наукової думки представляють Н. Д. Арутюнова, Т. В. Булигіна, А. Д. Шмельов, котрі вважають, що семантика формує концепт.

Прихильники третього напрямку (Д. С. Лихачов, О. С. Кубрякова) доводять, що концепт не виникає безпосередньо зі значення слова, а є результатом зіткнення значення з національним й особистим досвідом носія мови.

Таким чином, концепт служить посередником між словом та дійсністю. Концепт являє собою цілий потенціал значення слова, при цьому містить комплекс асоціативних уявлень. Особливо важливим питанням є диференціація концепту від значення слова (семми). Значення є частиною концепту, воно має вузький зміст. Однак значення є продуктом відображення предметів і явищ свідомості людини, який виражається внутрішнім змістом структури слова. Переосмислення співвідношення концепту і значення слова дуже суттєве, тому що від цього залежить як визначення предмета когнітивної лінгвістики, так і розробка методів аналізу семантики мови.

Також концепт включає в себе не тільки смислове й понятійне, а й винятково суб'єктивне сприйняття. Завдяки концепту можна зрозуміти ментальність того чи іншого народу, зрозуміти окремого індивіда. Концепти зберігаються у свідомості людей і виражаються не тільки за допомогою мови, а й невербально, за допомогою жестів і міміки.

Існують різні класифікації, в основі яких лежать певні принципи. Але основний поділ концептів побудовано за принципом вираженості, тобто суть може бути представлена як вербально, так і невербально. За допомогою слова, словосполучення з різним ступенем стійкості, фразеологізмів, текстів та мікротекстів утворюються вербально виражені концепти.

Висновки. Отже, термін «концепт» – суперечливий та неоднозначний феномен. Науковці неоднозначно визначають підхід, у межах якого здійснюють оцінку концепту, актуалізуючи когнітивний, культурологічний, інтегративний аспекти. Однак, зазначимо, що при всій варіативності у визначенні структури концепту простежується сталість ряду компонентів: так чи інакше представники різних напрямків у лінгвістиці підкреслюють образну й понятійну складову змісту концепту й додатково – асоціативну складову.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алефиренко Н. Концепт – понятие – категория в свете современной лингвокогнитивистики. *Русская филология*. Москва, 2010. – URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/kontsept-ponyatie-kategoriya-v-svete-sovremennoy-lingvokognitivistiki/viewer>
2. Маслова В. А. Лингвокультурология. Москва, 2001. 208 с.
3. Матвеева Т. П. Полный словарь лингвистических терминов. Ростов-на-Дону, 2010. 562 с.
4. Степанов Ю. С. Константы: словарь русской культуры. Москва, 1997. 824 с.

Shugurova V. Theoretical ambushes term «concept».

The article considers the term of «concept» in cognitive, linguistic and cultural approaches. The main modern approaches to the definition of the term by scientists are proposed.

Key words: concept, cognitive approach, linguoculturology, linguistic picture of the world, structure.